

Samenvatting advies

Vaccinatie van werknemers: tekenencefalitis

Gezondheidsraad

Vaccinatie van werknemers kan helpen om hen te beschermen tegen ziekte wanneer ze tijdens hun werk worden blootgesteld aan microorganismen. Ook kan het anderen beschermen met wie de werknemers in aanraking komen, bijvoorbeeld kwetsbare patiënten of jonge kinderen. De Subcommissie Vaccinatie werknemers van de Gezondheidsraad heeft beoordeeld of vaccinatie tegen het tekenencefalitisvirus (tick-borne encephalitisvirus, TBE-virus) aangeboden zou moeten worden aan werknemers. Een infectie met het TBE-virus kan leiden tot hersenontsteking (tekenencefalitis, TBE). Mensen kunnen het TBE-virus oplopen na een beet van een geïnfecteerde teek. Overdracht van mens naar mens is zeer uitzonderlijk. Bij vaccinatie tegen het TBE-virus is dus alleen de vraag relevant of de werknemers zelf beschermd moeten worden. Vaccinatie ter bescherming van anderen is niet aan de orde.

TBE komt in Europa het meest voor in Midden-Europese landen en de Baltische staten, maar ook in andere Europese landen, zoals Duitsland, is in de afgelopen twee decennia een toenemend aantal gevallen van TBE beschreven. Het geregistreerde aantal patiënten met in Nederland opgelopen TBE is laag: tot december 2022 zijn dat er 16. Het totale aantal patiënten is waarschijnlijk groter. Omdat TBE relatief onbekend is en er geen meldingsplicht is, zijn mogelijk niet alle gevallen in beeld. In veruit de meeste gevallen verloopt besmetting met het TBE-virus zonder klachten of met alleen milde klachten. Slechts bij een klein deel van de mensen met een infectie door dit virus treedt een hersenontsteking of hersenvliesontsteking op, die soms samengaat met ruggenmergontsteking en verlamming. De gevolgen kunnen dan groot zijn. Patiënten bij wie deze verschijnselen optreden, komen terecht in het ziekenhuis, soms op de intensive care. Een deel van hen herstelt volledig, maar een kwart tot de helft van de patiënten houdt klachten.

In zeer uitzonderlijke gevallen komen mensen te overlijden na besmetting met het TBE-virus. Van alle mensen met een symptomatische infectie overlijdt tot 1,2% aan de gevolgen daarvan.

Over het algemeen is het risico op TBE door een tekenbeet in Nederland laag, omdat voor zover bekend slechts een heel klein deel van de teken besmet is met het TBE-virus (0,02%). Mensen die voor hun werk vaak in gebieden met veel teken zijn (bosgebieden, duinen, heide, parken en tuinen) lopen een extra risico op een tekenbeet en daarmee op ziekte als gevolg van overdracht van het TBE-virus. Uit onderzoek blijkt dat bijna een kwart van de mensen

die werken in de sectoren bos, natuur en landschappen ten minste maandelijks een tekenbeet oploopt.

Over het risico op TBE door een tekenbeet bij werknemers zijn voor Nederland geen statistisch relevante gegevens beschikbaar. De commissie acht het wel aannemelijk dat mensen die tijdens hun werk geregeld door teken worden gebeten, een verhoogd risico hebben op TBE en daarmee op de mogelijke ernstige gevolgen daarvan. In arbobeleid worden risiconiveaus gehanteerd voor sterfte door blootstelling aan schadelijke stoffen op de werkplek. Het streven is dat het extra risico op sterfte door een jaar beroepsmatige blootstelling niet groter is dan 1 op de miljoen. De Gezondheidsraad schat dat het risico op sterfte door TBE bij werknemers die meer dan 5 keer per jaar een tekenbeet oplopen meer is dan 1 op de miljoen. Voor ernstige ziekte zijn geen risiconiveaus vastgesteld, maar bij TBE is het risico daarop, met aanzienlijke kans op aanhoudende klachten, vele malen groter dan het risico op sterfte.

Er is in Nederland een vaccin beschikbaar dat beschermt tegen TBE. Uit onderzoek in landen waar TBE veel voorkomt en het vaccin wordt aangeboden aan de algemene bevolking blijkt dat het vaccin effectief is in de bescherming tegen TBE en dat het veilig is. De commissie adviseert om dat vaccin in Nederland aan te bieden aan werknemers 'in het groen' (bijvoorbeeld bosgebieden, duinen, heide, parken en tuinen) die het risico lopen om vijf keer per jaar of vaker door teken te worden gebeten.

Een tweede groep voor wie de subcommissie vaccinatie adviseert zijn de werknemers die door gericht werken direct in aanraking kunnen komen met het TBE-virus, bijvoorbeeld in een laboratorium.

Het TBE-vaccin beschermt zo'n 3 jaar. Bij blijvende blootstelling is het dus van belang na die tijd revaccinatie aan te bieden. Ook is het van belang om beschermende maatregelen te blijven nemen, zoals het anders inrichten van de werkzaamheden, bedekkende kleding en insectwerende middelen. Vaccinatie tegen TBE beschermt namelijk niet tegen de ziekte van Lyme.

Er zijn in ons land uiteraard ook mensen die niet-beroepsmatig regelmatig in het groen actief zijn en daarbij een tekenbeet kunnen oplopen. Mensen die zich willen laten vaccineren tegen TBE kunnen dat op eigen kosten doen, ook als zij bijvoorbeeld naar een risicogebied reizen. Omdat het risico op TBE in Nederland voor de bevolking als

geheel op dit moment heel laag is, is TBE-vaccinatie niet opgenomen in een vaccinatieprogramma zoals het RVP. Als uit onderzoek een toename in dat risico zou blijken kan hierin verandering komen

Gezondheidsraad. Vaccinatie van werknemers: tekenencefalitis. Den Haag: Gezondheidsraad, publicatienummer 2023/14, 24 augustus 2023. Voor het volledige advies, zie <https://www.gezondheidsraad.nl/onderwerpen/vaccinaties/alle-adviezen-over-vaccinaties/vaccinatie-van-werknemers-tekenencefalitis>.